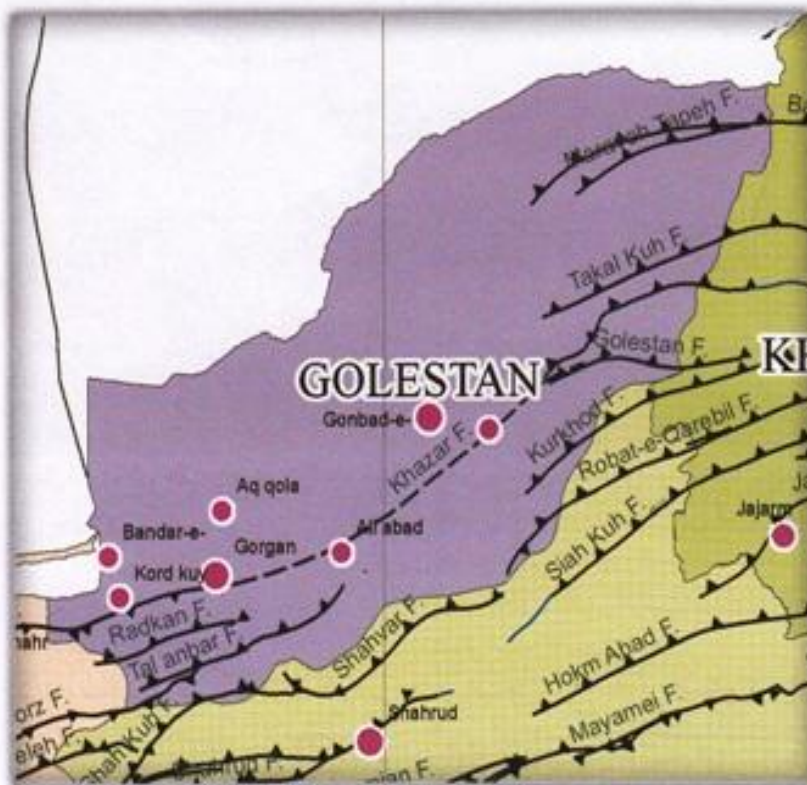

بررسی مهم‌ترین گسل‌های ایران

استان گلستان

• برگرفته از کتاب دانشنامه گسل‌های ایران
• گروه زمین‌ساخت، سازمان زمین‌شناسی و اکتشافات معدنی کشور

گسله علی آباد (کتول) (Ali Abad fault)

گسله راندگی ۱۰۲ کیلومتری علی آباد با راستای خاور شمال خاور-باختر جنوب باختر با شیب به سوی شمال از ۵ کیلومتری جنوب شهرستان علی آباد کتول و جنوب شهر گرگان در استان گلستان می‌گذرد. گسله علی آباد در بخش خاوری خود اسپلیت، بازالت، آندزیت و توفه‌های سازند سلطان میدان به سن سیلورین و نیز شیست و اسلیت‌های گرگان به سن اردوین را از سوی شمال روی سنگ آهک و سنگ ماسه‌های سازند پرمین درود، و سنگ آهک و سنگ دولومیت‌های سازند خوش بیلاق به سن دوتین رانده‌است. گسله علی آباد موازی با گسله خزر امتداد دارد. همچنین محور چین‌خوردگی‌های پیرامون این گسل مانند ناودیس جهان‌نما همگی به موازات آن جهت‌دار هستند.

گسله گلستان (Golestan fault)

گسله معکوس گلستان به طول ۶۲ کیلومتر با راستای خمیده خاوری-باختری در خاور شهرستان کلالة در استان گلستان قرار گرفته‌است. این گسله در تمام طول خود از میان نهشته‌های کربناته سازندهای مزدوران و چمن بید به سن ژوراسیک گذشته است و تنها به‌نظر می‌رسد که در انتهای خاوری خود نهشته‌های آواری سازند شمشک را در

همسایگی سنگ آهک‌های سازند چمن بید قرار داده باشد. سوی شمال باختر روی سنگ آهک‌های سازند روته و سنگ آهک‌های مارنی کرتاسه رانده‌است.

این گسله موازی با بخش انتهایی خاوری گسله شمال البرز و گسله خزر و بین آن دو قرار دارد.

گسله حاجی آباد (گرگان) (Haji Abad fault)

گسله راندگی حاجی آباد به طول ۱۶ کیلومتر و راستای شمال خاور-جنوب باختر با شیب

گسله تل انبار (Tal Anbar fault)

گسله راندگی به طول ۷۷ کیلومتر و راستای شمال خاور-جنوب باختر با شیب به سوی شمال باختر در جنوب گرگان قرار گرفته‌است. گسل تل انبار در بیشتر طول خود شیل، سنگ آهک، سنگ دولومیت و سنگ ماسه‌های سازند خوش بیلاق را از

کیلومتر و راستای خمدار به تقریب خاوری-باختری با شیب به‌سوی شمال در شمال شهرستان آشخانه در استان خراسان شمالی آغاز شده و به سمت باختر امتداد می‌یابد.

بخش خاوری گسله مرز بین سازندهای تیرگان و سرچشمه در شمال را با رسوبات نشوون و کوترنری در جنوب تشکیل می‌دهد.

بخش باختری آن نیز به‌صورت یک خطواره وارد پهنه لسی در جنوب باختر مراوه تپه می‌شود. گسله تکل کوه در جنوب گسله مراوه تپه قرار گرفته و راستایی مشابه با آن دارد. گمان می‌رود گسله گرماب بخشی از گسله تکل کوه باشد.

گسله مراوه تپه

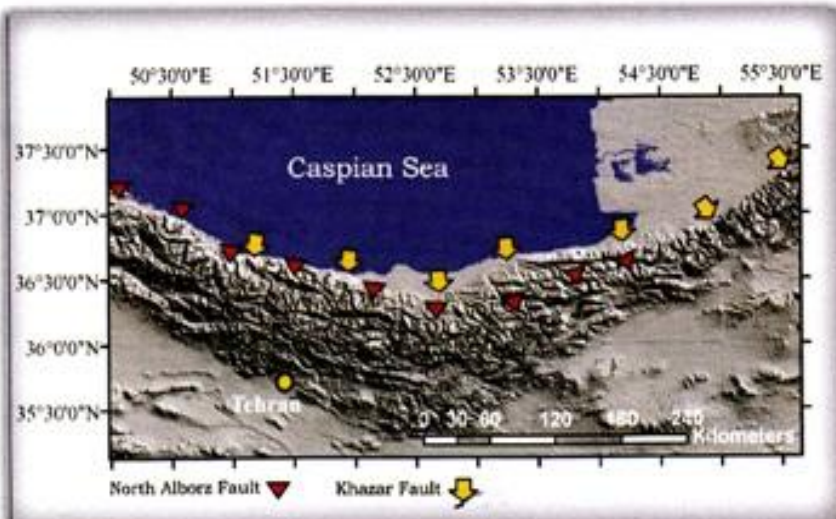
(Maraveh Tapeh fault)

گسله راندگی مراوه تپه به‌طول حدود ۲۰۰ کیلومتر به‌شکل کمابی با راستای خاوری-باختری با شیب به‌سوی شمال در شمال مراوه تپه، در بخش باختری کپه‌داغ واقع شده و از باش‌تپه در خاور تا آق بند در باختر ادامه می‌یابد.

گسله مراوه تپه در طول خود سازندهای سرچشمه، سنگانه و آیتامیر را قطع و جابه‌جا کرده به‌گونه‌ای که می‌توان راندگی شیل‌های سازند سنگانه روی سنگ ماسه‌های سازند آیتامیر را در امتداد آن مشاهده کرد.

این گسله با توجه به راستایش به دو بخش تقسیم می‌شود؛ بخش خاوری دارای راستای N110 و بخش باختری دارای راستای N240 است. بخش باختری از دو گسله موازی تشکیل شده که در فاصله تقریبی ۵ کیلومتری از یکدیگر قرار گرفته‌اند.

قسمت انتهایی بخش باختری در شمال گنبد کاووس به‌نام گسله آق‌بند معرفی شده‌است. راستای کلی گسله از راستای چین خوردگی عمومی منطقه پیروی می‌کند، لذا نسبت به ساختارهای منطقه یک گسله طولی به‌شمار می‌رود.

گسله خزر در حاشیه شمالی رشته کوه البرز و در جنوب دریای کاسپین و چگونگی ارتباط آن با گسله شمال البرز روی مدل ارتفاعی رقومی

است (بربریان، ۱۹۸۳).

انتهای خاوری گسله خزر به گسله‌های سقا و تکل کوه نزدیک می‌شود. به موازات گسله خزر و در جنوب آن سامانه گسله شمال البرز کشیده شده و در فاصله بین این دو چین‌خوردگی‌هایی در سنگ‌های کرتاسه بالایی و نئوژن دیده می‌شود که از آن جمله تاقدیس خزر در فرادیواره این گسله است. بخش میانی فرادیواره گسله خزر نیز همراه با گسله‌های معکوس فرعی با شیب به‌سوی شمال است (قاسمی، ۲۰۰۵).

در راستای این گسله، برخاستگی کوه‌های البرز (در جنوب) و فرونشست دشت خزر جنوبی (در شمال) رویداده است. همچنین ریخت‌شناسی دشت‌های ساحلی مازندران و گیلان به دلیل حرکت‌های رخ داده در راستای این گسله است. امروزه بخش شمالی این گسله همراه با کف دریای خزر در حال فرونشینی تدریجی است (بربریان و همکاران، ۱۳۷۱). گسله خزر مرز حوضه خزر جنوبی و رشته کوه البرز است (قاسمی، ۲۰۰۵).

گسله تکل کوه

(Takal Kuh fault)

گسله راندگی تکل کوه به طول ۱۳۵

به‌سوی شمال باختر در جنوب گرگان واقع شده‌است.

این گسله سنگ‌آهک‌های سازند لار و سنگ‌آهک‌های سازند روته را از سوی شمال باختر روی مارن و سنگ‌آهک‌های کرتاسه رانده‌است. این گسله در شمال گسله‌های شمال البرز و تل‌انبار در جنوب و گسله خزر در شمال قرار دارد.

گسله خزر

(Khazar fault)

گسله معکوس خزر با مؤلفه فرعی راستالغز چپ‌سر به‌طول ۶۰۰ کیلومتر با راستای خم‌دار خاوری-باختری با شیب به‌سمت جنوب (بربریان، ۱۹۸۳) بین چالوس در باختر و گنبد کاووس در خاور (قاسمی، ۲۰۰۵) قرار گرفته‌است.

گسله در طول خود سازندهای مختلف البرز را بریده‌است. جنبش این گسله به قدری زیاد بوده که در راستای آن شیست‌های گرگان و دیگر سازندهای پالئوژوئیک روی رسوبات کوترنری دشت کرانه‌ای خزر جنوبی قرار گرفته‌اند. اختلاف ارتفاع زیاد بین دریای خزر (با ارتفاع ۲۸ متر زیر سطح آزاد دریاها) و یال شمالی کوه‌های البرز با ارتفاع نزدیک به ۲۰۰۰ متر، به سبب عملکرد این گسله